

**MARIJAMPOLEI
REIKŠMINGŲ DATŲ
KALENDORIUS**

2015

Parengė
Loreta Skinkienė

Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka
Informacijos skyrius

2014

2015-ųjų metų „Marijampolei reikšmingų datų“ kalendoriuje, šalia garsių, kiekvienam lietuviui žinomų pavardžių, surasite rečiau minimus mūsų kraštiečių vardus, kurių darbai, visuomeninė ar profesinė veikla ne mažiau reikšminga mūsų miestui, Sūduvos kraštui ir Lietuvai. Greta visai Lietuvai svarbių istorijos datų pateikti faktai, nusakantys mūsų miestui ir regionui svarbius įvykius bei pokyčius. Kalendorius iliustruotas, papildytas vienu kitu įdomesniu, mažiau žinomu istoriniu faktu.

Algirdo Marcinkevičiaus fot.

Sutrumpinimai:

a. – apskritis

apyl. – apylinkė

fot. – fotografija

gub. – gubernija

k. – kaimas

MKM – Marijapolės kraštotyros muziejus

MPKVB – Marijapolės Petro Kriaučiūno viešojo biblioteka

r. – parapija

raj. – rajonas

sen. – seniūnija

sr. – sritis

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

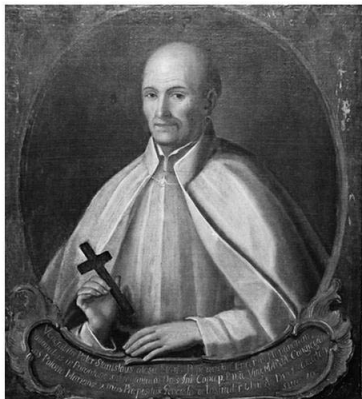
v-ja – valstija

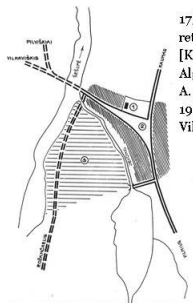
Spėjama, jog tai P. Nemirausko (Nemirovskio) tapytas Grafienės Pranciškos Ščiukaitės – Butlerienės portretas, saugomas Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bazilikoje. XVIII a. vidurys. Fot. iš: <http://marijampolesbazilika.lt/>

1725 m. gimė **Pranciškus Nemirauskas (Nemirovskis)** – marijonų vienuolis, dailininkas, skulptorius (mirė 1795-04-23).

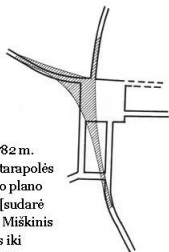
1750 m. įkurtas **Marijonų vienuolynas**, Starapolėje apsigyveno pirmasis marijonų vienuolis.

Spėjama, jog tai P. Nemirausko (Nemirovskio) tapytas Palaimintojo Stanislovo Papčinskio (Stanisław Papczyński) portretas, saugomas Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bazilikoje. XVIII a. II pusė. Fot. iš: <http://marijampolesbazilika.lt/>

1750-1765 m. Starapolės retrospektyvinė schema [Kartografija] / [sudarė Algimantas Miškinis] // Miškinis A. Marijampolės miestas iki 1940 : Istorija ir architektūra. – Vilnius : Mintis, 1995. – P. 20.

Iki 1765 m. buvusio ir 1782 m. inventoriuje aprašyto [Starapolės -Marijampolės] miestelio plano schema [Kartografija] / [sudarė Algimantas Miškinis] // Miškinis A. Marijampolės miestas iki 1940 : Istorija ir architektūra. – Vilnius : Mintis, 1995. – P. 29.

1765 m. po gaisro Starapolės miestelis rekonstruotas pagal stačiakampį planą. Iki gaisro miestelis vystėsi pagal radialinį planą su savaime susiformavusia trikampė aikšte.

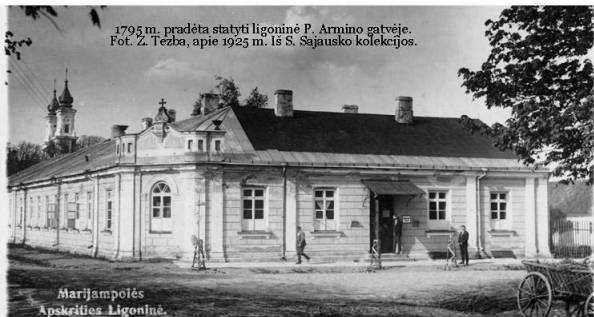
1795 m. miestas tapo Naujosios Prūsijos pavieto centru Balstogės departamente.

1795-1800 m. miestas pavaizduotas Naujosios Prūsijos žemėlapyje.

Naujosios Prūsijos karo žemėlapis [Kartografija]: [Starapolė-Marijampolė] = Neu-Ostpreussen Kriegskarte : [Starapol-Maryanpol] // [Stein, et. al.] – [1:5000 žingsnių=0.5 mi] – [Prūsija], 1795-1800. – SBB PKB, s. Q-17030. // Kultūros barai. – 2009, Nr. 6, p. 88-87. // Miškinis A. Marijampolės miestas iki 1940 : Istorija ir architektūra. – Vilnius : Mintis, 1995. – P. 40. – [Žemėlapių fragmento skaitmeninė kopija].

1795 m. pradėta statyti ligoninė P. Armino gatvėje.
Fot. Z. Tezba, apie 1925 m. Iš S. Sąjausko kolekcijos.

Marijampolės
Apskritis Ligoninė.

1795-1807 m. pastatyta ligoninė (du trečdaliai dabartinio pastato P. Armino gatvėje).

1800-1808 m. įsteigta pašto stotis.

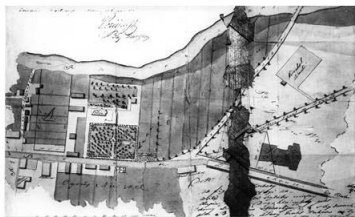
1815 m. po gaisro parengtas miesto restauravimo projektas (neaptiktas), parengtas miesto rotušės su dešimčia krautuvų projektas (neįgyvendintas).

Neįgyvendintas J. Grysmajerio projektas—
Marijampolės miesto rotušė.

1815 m. Marijampolės pavietas priskirtas Lenkijos karalystės Augustavo vaivadijai su centru Suvalkuose.

1820-1829 m. per miestą nutiesta Peterburgo-Varšuvos plento atkarpa ir jo šaka į Vilkaviškį.

Marijampolės šiaurinės dalies
esamos būklės planas [Kartografija] :
[XIX a. 2-ojo dešimtmečio pabaiga –
3-ojo pradžia] – [Marijampolė]:
[s.a.]. – LVIA, f. 1231, ap. 1, b. 5.

Marijampolės pašto stotis Kauno gatvėje. Fot. nežinomas, XX a. pradžia. Iš A. Cėplos kolekcijos.

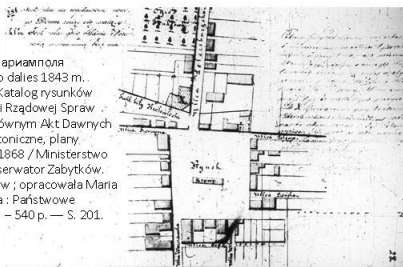
1825-1834 m. pastatyta pirmos klasės arklių pašto stotis.

1835-1841 m. pastatyta nauja evangelikų liuteronų bažnyčia.
Projekto autorius Karolis Kaminskis.

Evangelikų liuteronų bažnyčia Kauno gatvėje. Fot. nežinomas, XX a. pradžios atvirukas.
Iš A. Cėplos kolekcijos.

Plan... Maryampola = План... Мариамполя
 [Kartografija] : [šiaurinės miesto dalies 1843 m.
 planas] / [sudarė Majerskis] // Katalog rysunków
 architektonicznych z akt Komisji Rządowej Spraw
 Wewnętrznych w Archiwum Głównym Akt Dawnych
 w Warszawie : rysunki architektoniczne, plany
 urbanistyczne, varia z lat 1800-1868 / Ministerstwo
 Kultury i Sztuki. Generalny Konserwator Zabytków.
 Ośrodek Dokumentacji Zabytków ; opracowała Maria
 Łodyńska-Kosińska – Warszawa : Państwowe
 Wydawnictwo Naukowe, 1974. – 540 p. — S. 201.

1935-1941 m. kelias į Vilkaviškį išvestas iš miesto centro nauja (beveik dabartinė) trasa.

1845 m. Triobiškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Andrius Botyrius** – pedagogas, tautosakininkas, lietuviybės puoselėtojas (mirė 1900 m., Astrachanėje, Rusija, palaidojimo vieta nežinoma).

Andrius Botyrius
 Fot. iš: MPKVB KF.

Botyrių sodyba Triobiškių kaime.
 Laimos Kraukšlienės fot. 2008 m.

1855 m. Juodųjų Šaltinių k., Marijampolės a. gimė **Vincas Penčyla** – stalius, liaudies meistras, turėjo altorių dirbtuvę (mirė 1930-08-06 Marijampolėje).

1855 m. Kumetiškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Julius Aleksa** – gydytojas, publicistas, varpininkas, knygnešių rėmėjas (mirė 1891-01-22 Kaune).

1860 m. Kūlokų k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Matulevičius** – kunigas visuomenės veikėjas, chorų organizatorius, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas (mirė 1931-11-30 Marijampolėje).

1865 m. į Ameriką išvyko pirmieji emigrantai iš Marijampolės parapijos.

1870 m. Bliūdžiškių k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė Juozas Bliūdžius – knygnešys „Sietyno“ draugijos steigėjas ir vadovas, ūkininkas (mirė 1947-11-16, palaidotas Marijampolėje).

Knygnešiai Bliūdžių ir Siručių šeimos. Stovi: Jurgis, Mykolas, Emilija, Juozas, Antanina ir Jonas Bliūdžiai. Sėdi: Feliksas Sirutis, tėvai Elžbieta ir Jonas Bliūdžiai, Magdalena Bliūdžiūtė-Sirutienė. Fot. J. Vindsbergas. Iš L. Viliūnienės asmeninio archyvo.

1870 m. Meškučių k., Marijampolės a. gimė **Jonas Česna** – knygnešys, mokytojas, „Sietyno“ draugijos steigėjas (mirė 1912 m. Minersvilyje, JAV).

1870 m. Putriškių k., Padovinio vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Bulota** – valstietis, knygnešys, „Artojų“, „Sietyno“ draugijos narys, platino Lietuvišką spaudą Daukšių, Igliškėlių apylinkėse, viršaitis (mirė 1927 m., Birštone).

Jonas Česna

Fot. iš: <http://www.spaudos.lt/>

1870 m. Dalginės k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Feliksas Sirutis** – knygnešys (mirė 1947-11-15 Liudvinave, Marijampolės raj.).

1875 m. gimė **Juozas Silickas** – daraktorius, knygnešys (mirė 1964 m.).

Feliksas Sirutis tarp šeimos narių. Fot. iš L. Viliūnienės asmeninio archyvo.

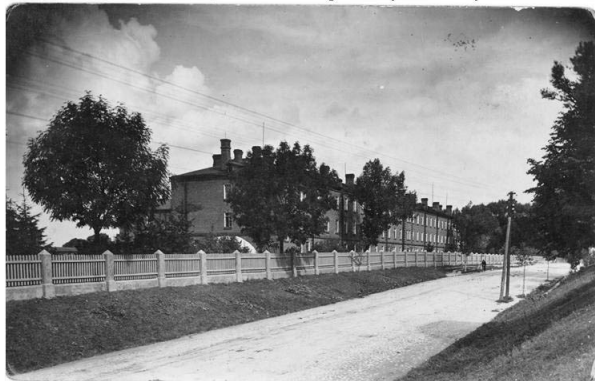

Marijampolės miesto parkas. Apie 1914 m. Fot. nežinomas. Iš S. Sajausko kolekcijos.

1875 m. suplanuotas ir pradėtas kurti miesto parkas. Darbai užbaigti apie 1890 m.

1875-1800 m. Kvietišchio dvaro žemėje pastatyti pirmieji karinio miestelio pastatai. Projektavimo darbai buvo pradėti 1873 m.

Kareivinės XX a. 4 deš. Fot. J. Fridbergas Iš S. Sajausko kolekcijos.

1885 m. kapinėse pastatytas paminklas Petrui Arminui.

1885 m. Riečių k., Daukšių vlsč., Marijampolės a. gimė **Ignas Naruševičius** – poetas, siuvėjas, emigravo į JAV (mirė 1919-10-26 Baltimorėje, JAV).

M. Buhalterio fotoateljė Vytauto g. Fot. nežinomas., 1930 m. Iš S. Sajausko kolekcijos.

Apie **1890 m.** fotoateljė atidarė vienas žymiausių Marijampolės fotografų Moisiejus Buhalteris.

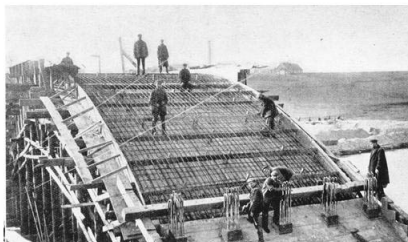
1895 m. Daukšių k., Padovinio vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Grabau-Grabauskas** – pedagogas, teisininkas, dirbo darbo ir socialinės apsaugos srityje, knygų teisės ir socialinėmis temomis autorius (mirė 1962-02-19 Niujorke, JAV).

1915 m. Marijampolėje pradėjo veikti Elektros stotis.

1915 m. Gulbiniškių k., Pilviškių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Antanas Baltūsis (slapyvardis Žvejys)** – Lietuvos laisvės kovotojas, partizanų pulkininkas, Tauro apygardos vadas (žuvo 1948-02-01).

1920 m. įsteigta marijonų globojama klasikinė gimnazija.

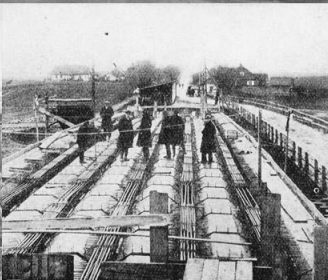
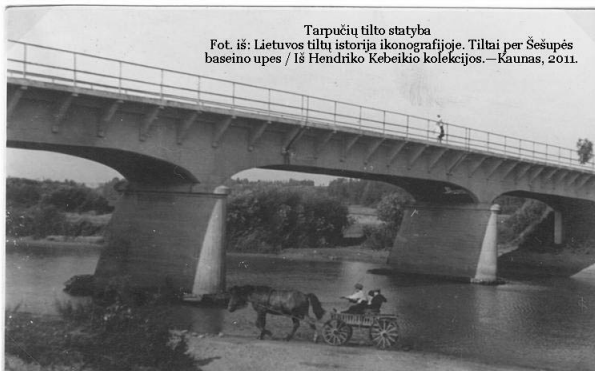
1925-1926 m. pagrindiniuose keliuose į Kalvariją (Kumelionių) ir Vilkaviškį (Tarpučių) Plentų ir vandens kelių valdyba pastatė du naujus gelžbetoninius tiltus per Šešupę. Iki tol abu tiltai buvo mediniai, ne kartą taisyti ir stiprinti. Tiltus projektavo - Kauno inžinierius Pranas Markūnas.

Kumelionių tilto statyba
Fot. iš: Lietuvos tiltų istorija
ikonografijoje. Tiltai per
Šešupės baseino upes / Iš
Hendriko Kebeikio kolekcijos.
—Kaunas, 2011.

Tarpučių tilto statyba
 Fot. iš: Lietuvos tiltų istorija ikonografijoje. Tiltai per Šešupės
 baseino upes / Iš Hendriko Kebeikio kolekcijos.—Kaunas, 2011.

1930 m. pradėtas leisti nepartinis suvalkiečių savaitraštis „Suvalkietis“.

1935 m. Lietuvai pagražinti draugijos Marijapolės skyrius pasodino J. Tumo-Vaižganto parką (tarp Vytauto ir P. Armino gatvių, priešais naują pradinę mokyklą).

Parkas tarp P. Armino ir Vytauto gatvių, anksčiau vadintas J. Tumo-Vaižganto parku.
Fot. iš: <https://www.google.lt/maps/@54.5532483,23.3503683,15z?hl=lt/>

K. Požėlos (J. Basanavičiaus aikštė). Fot. R. Linionis. 1981 m.

1975 m. pastatyta universalinė parduotuvė „Gulbė“.

1975 m. įkurtas mišrus choras „Šešupė“, vadovas Pranas Povilionis.

1985 m. baigtas kurti poezijos parkas (įrengti 4 fontanai, pastatyta J. Narušio skulptūra „Šešupė“).

Poezijos parkas. Fot. R. Linionis, 1985m.

Suvalkų miesto herbas

Suvalkai, Maskvos g., 1910 m.

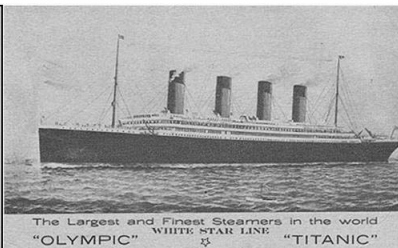
Fot. iš: <http://www.jewishgen.org/SuwalkLomza/Suwalki.htm>

1995 m. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp Marijampolės ir Suvalkų (Lenkijos Respublika) miestų.

2000 m. Panaikinti Marijampolės Urbanistikos ir Jono Bendoriaus muziejai.

1885-01-03 Nendriškių (Gudelių) k., Marijampolės a. gimė **Juozapas Montvila** – kunigas, visuomenininkas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, kunigavo Liubave (1912-04-15 žuvo nuskendus „Titaniku“).

1925-01-05 Oželių vienk., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Magdalena Birutė Stankūnaitė-Stankūnienė** – dailininkė, mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje. M. B. Stankūnienės rūpesčiu ir lėšomis 2006 m. Marijampolės kultūros centre atidaryta jos vardo menų galerija.

Kunigas Juozas Montvila. Fot. iš: LCVA fondų.

1905-01-06 Kūlokų k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Kazys Boruta** – rašytojas, visuomenės veikėjas, politinis kalinys, mokėsi Liudvinavo pradžios m-kloje, Rygiškių Jono gimnazijoje, Marijampolės mokytojų seminarijoje (mirė 1965-03-09 Vilniuje).

1880-01-11 Balsupių k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Pijus Bielskus** – kunigas, filosofijos mokslų daktaras, profesorius, I pasaulinio karo metu vadovavo, į Tambovą perkeltai, Marijampolės „Žiburio“ mergaičių gimnazijai. LR Prezidento kanceliarijos viršininkas, Lietuvos ordinų kancleris, mokėsi Marijampolės gimnazijoje (mirė 1958-07-16 Kaune).

1975-01-14 pastatytas Putliųjų verpalų fabrikas.

1905-01-14 Trakiškių k., Kvietišio vlsč., Marijampolės a. gimė **Vincas Ramonas (Ramanauskas)** – rašytojas, pedagogas, 1924 m. baigė Rygiškių Jono gimnaziją, dėstė Marijonų gimnazijoje, Mokytojų seminarijoje, Mergaičių gimnazijoje (mirė 1985-07-08 Čikagoje, JAV).

Alp2236 vck

ŠEŠPĖS BANGOS

Savaitinis laikraštis

Išleidytojas: Redakcija ir Administracija adresu: Marijampolė, Petro Kliaučio g-vė Nr. 6.

Išleidimo data: 1925 m. sausio mėn. 14 d. Nr. 1

Nauja darba pradėtas.

Šis savaitinis laikraštis pradėtas išleisti šiuo metu, kai Lietuva, laisvą ir nepriklausomą, pradeda kurti naują valstybę. Šis laikraštis yra skirtas tiems, kurie nori žinoti apie mūsų valstybę, apie jos istoriją, apie jos dabarį ir ateitį. Šis laikraštis yra skirtas tiems, kurie nori žinoti apie mūsų valstybę, apie jos istoriją, apie jos dabarį ir ateitį.

Pirmieji žingsniai.

Marijampolės šiuo metu yra viena iš labiausiai pažangiausių Lietuvos miestų. Šiame mieste yra daug mokyklų, universitetų, ligoninių, ir daug kitų įstaigų, kurios padeda mūsų valstybei kurti naują valstybę. Šiame mieste yra daug mokyklų, universitetų, ligoninių, ir daug kitų įstaigų, kurios padeda mūsų valstybei kurti naują valstybę.

Laboria.

Šis laikraštis yra skirtas tiems, kurie nori žinoti apie mūsų valstybę, apie jos istoriją, apie jos dabarį ir ateitį. Šis laikraštis yra skirtas tiems, kurie nori žinoti apie mūsų valstybę, apie jos istoriją, apie jos dabarį ir ateitį.

1nr. 1930 m. sausio 19 d.

SVENTŲJŲ BENDRAVIMAS

Sv. Juzapo mirštantiesiems gelbėti

Gyvojo Ražančiaus Brolių laikraštis

Leidžia

Sv. Juzapo Brolių mirštantiesiems gelbėti Centras Lietuvoje

Marijony visuomenės Marijampolėje

1905-01-15 Puskelnių k., Marijampolės a. gimė **Juozas Vaišnora** – kunigas marijonas, istorikas, publicistas, visuomenininkas (mirė 1987-03-18 Romoje, Italija).

1925-01-18 išėjo savaitraščio „**Šešupės bangos**“ pirmasis numeris.

1930-01-19 išleistas Šv. Juozapo mirštantiesiems gelbėti ir Gyvojo rožančiaus brolių laikraščio „**Sventųjų bendravimas**“ pirmasis numeris.

1905-01-25 Klepų k., Sintautų vlsč., Šakių a. gimė **Pranas Naujokaitis** – pedagogas, mokslininkas, vadovėlių autorius, Marijampolės mokytojų seminarijos direktorius. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir Marijampolės mokytojų seminarijoje (mirė 1976-06-24).

1865-01-28 Pėdiškių k., Krosnos vlsč., Lazdijų a. gimė **Vincas Aleksandravičius** – kunigas kanauninkas, religinės literatūros rengėjas, giesmių eiliuotojas, kompozitorius, draudžiamos spaudos platintojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje (mirė 1952-04-15 Gudelių k., Marijampolės a.).

1920-01-28 išleistas savaitraščio „**Laisvė ir Žemė**“ pirmais numeris.

1930-01-31 išėjo marijonų vedamos Marijampolės parapijos ir Marijonų Švč. Trejybės brolijos laikraščio „**Marijampolės parapija**“ pirmasis numeris.

1925-02-01 išleistas visuomenės, politikos ir literatūros laikraščio „**Kas girdėt?**“ pirmasis numeris.

1925-02-04 Avikilų k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Stasė Kazlauskaitė-Pašešupio Ramunė** – vienuolė, poetė, vargonininkė, monsinjoro V. Kazlausko sesuo (mirė 2001 m.).

1855-02-09 Panausupio k., Daukšių par., Padovinio vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Ambraziejus-Ambrozevičius** – kunigas, chorvedys, dainininkas, kompozitorius, poetas, spaudos platintojas, bitininkas (mirė 1915-06-14 Vilniuje).

1915-02-10 Alksniškės k., Sasnavos vlsč. gimė **Vytautas Bacevičius (slapyvardis Vygandas)** – pulkininkas leitenantas, savanoris, pasipriešinimo sovietiniam režimui veikėjas (sušaudytas 1946-11-26 Vilniuje).

SUVALKIJA SUVALKIJA

ETNOKULTūros žurnalas 2009 / Nr. 1 (40)

ETNOKULTūros žurnalas 2010 / Nr. 1 (42)

2015 m. gegužės mėnesį bus išleistas 50-asis etnokultūros žurnalo „Suvalkija“ numeris.

1950-03-24 Cibavo k., Marijampolės raj. gimė **Zenius Šileris** – publicistas, knygų autorius, leidyklos „Ramona“, etninio žurnalo „Suvalkija“ vyriausiasis redaktorius (mirė 2007-02-12 Marijampolėje).

1900-02-12 Bučūnų k., Pašvitinio vlsč., Šiaulių a. gimė **Leonas Taunys (Kovas)** – lakūnas, pulkininkas, ginkluoto antisovietinio pasipriešinimo dalyvis, nuo 1941 gyveno ir dirbo uošvio Jono Statkevičiaus ūkyje Pasūduonio k., Marijampolės a., dalyvavo kuriant Tauro apygardą, nuo 1945-08-15 Tauro apygardos vadas (sušaudytas 1946-11-26 Vilniuje).

1915-02-18 Balsupių k., Marijampolės raj. gimė **Pranas (Pranciškus) Brazys** – kunigas marijonas, vyskupas, filosofijos mokslų daktaras (mirė 1967-06-09, Romoje, Italija).

1865-02-19 gimė **Juozas Jankauskas** – kunigas, draudžiamos spaudos platinimo organizatorius Leipalingio, Pakuonio apylinkėse, 1895-1899 m. Kalvarijos psichiatrijos ligoninės kapelionas, nuo 1912 m. marijonas, nuo 1922 m. Marijampolės kalėjimo kapelionas (mirė 1926 m. Marijampolėje).

2005 m. Marijampolės Petro
Kriaučiūno viešojoje bibliotekoje
atidaryta E.M. Budrio
tapybos darbų paroda.
Fot. iš: MPKVB Krašto fondo.

1925-02-16 m. Marijampolėje gimė **Eugenijus Mindaugas Budrys** – dailininkas, tapytojas, grafikas, mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje (mirė 2007-04-06, Gotlando saloje, Švedija, palaidotas Marijampolėje).

1860-02-16 Triobiškių k., Trakiškių vlsč., Marijampolės a. gimė **Motiejus Kazimieras Stebulis** – valstietis, knygnešys (mirė 1943-02-04 Vizgirdų k., Pilviškių vlsč., Vilkaviškio a.).

1835-02-22 gimė **Eliziejus Juozas Miliauskas** – kunigas, mariojas, knygnešys daraktorius, nuo 1859 m. pamokslininkas Igliaukoje, ten įsteigė slaptą mokyklą (mirė 1890-03-30 Marijampolėje).

1915-02-24 Kūlokų k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Boruta (slap. Linonis)** – inžinierius, Lietuvos pasipriešinimo sovietiniam režimui veikėjas (mirė 1996-04-17 Rokuose, Kauno raj.).

1870-02-24 Domeikų k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Marija Matulaitytė** – knygnešė (mirė 1958-12-12 Marijampolėje).

1900-02-26 Marijampolėje gimė **Marija Endziulaitytė-Gylienė** – antropologė, dirbo JAV universitetuose (mirties data nežinoma).

1870-02-27 Rokuose, Kauno a. gimė **Motiejus Gustaitis** – kunigas, filosofijos mokslų daktaras, poetas, vertėjas, pedagogas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, vikaras ir kunigas Marijampolėje, dėstė mergaičių progimnazijoje (mirė 1927-12-23 Lazdijuose).

1905-02-27 Šunskų par., Marijampolės a. gimė **Vaclovas Strimaitis** – kunigas, istorikas, knygų autorius (mirė 1982-10-08 Lazdijuose).

1915 m. kovo mėn. miestą užėmė Vokietijos kariuomenė.

Vokietijos kariuomenės fotografų užfiksuoti Marijampolės miesto vaizdai, 1914-1916 m.
Iš S. Sajausko, A. Cėplos kolekcijų.

1855-03-04 Opšrūtų k., Vilkaviškio raj. gimė **Kazys Bukaveckas** – knygnešys, literatas, išradėjas, konstruktorius, dirbo raštininku, bendradarbiavo spaudoje, nuo 1900-ųjų gyveno Marijampolėje (mirė 1940 m. Opšrūtų k., Vilkaviškio raj., palaidotas Marijampolėje).

1925-03-08 Piktuižių k., Šiaulių raj. gimė **Aleksandra Šepkienė** – lietuvių kalbos mokytoja, nusipelnusi dėstytoja, visuomenininkė.

1935-03-13 Gudiškių k., Igliškėlių vlsč., Marijampolės a. gimė **Justinas Vytautas Straigis** – bitininkas, biologijos mokslų daktaras, docentas, 1955 m. baigė Igliaukos vidurinę mokyklą.

2005-03-28 Marijampolėje įkurtas Trečiojo amžiaus universiteto (TAU) Marijampolės filialas.

Justinas
Dabrila

Paminklas
Budavonės miške
nužudytiems
kunigams
Vilkaviškio
Katedros
šventoriuje.
Fot. A. Sulcas.

1905-03-15 Našiškių vienk., Vilkaviškio vlsč. gimė **Justinas Dabrila** – kunigas-kankinys, filosofijos mokslų daktaras, mokėsi Marijampolės gimnazijoje (1941-06-22 sovietų žiauriai nužudytas Budavonės miške, palaidotas Alksnėnuose, Vilkaviškio raj.).

1885-03-18 Marijampolėje mirė **Petras Arminas-Trupinėlis** – pedagogas, poetas, vertėjas, knygnešys, Tautinio atgimimo veikėjas, mokėsi Marijampolės keturmetėje apskrities m-kloję, dirbo Marijampolės gimnazijoje (gimė 1853-06-16 Deksnikių k., Vilkaviškio a.)

Jurgis Čėsna

1835-03-23 Vaitiškių k., Marijampolės a. gimė **Jurgis Čėsna** – kunigas, marijonas, Marijampolės marijonų vienuolyno viršininkas, marijonų generolas (mirė 1892-11-15).

1880-03-25 Paežerėlių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Akelaitis** – knygnešys, „Šviesos“ ir „Artojų“ draugijos narys, mokėsi Liudvinavo valdinėje pradžios mokykloje (mirė 1949-07-29 Manzurkos k., Kačugo r., Irkutsko s., 1990-08-18 perlaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse).

1875-03-28 Armoniškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. **Jurgis Kubilius** – generolas (mirė 1961-03-29 Kaune, palaidotas Kalvarijoje).

1865-03-31 Marijampolės a. gimė **Tomas Banaitis** – kunigas, teologijos mokslų daktaras, profesorius, mokėsi Marijampolės gimnazijoje (mirė 1913 m.).

1955-04-09 Marijampolė neteko savo vardo, miestas pavadintas **Kapsuku**.

1855-04-18 Klevinės k., Sasnavos vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Jurgis Bulota** – Lietuvos visuomenės veikėjas, generolas, veterinarijos gydytojas, knygnešys, 1878 m. baigė Marijampolės gimnaziją (mirė 1942-02-06 Bulotų k., Žiežmarių vlsč., palaidotas Kaune).

Juozas Bernardas Tumas ir jo darbai.
Fot. Rėda Brazytė.

1870-04-14 Smalinyčios k., Paežerių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Pijus Andziulis** – kunigas, marionas, spaudos platintojas, Marijampolės, vėliau Patašinės marionų namų vyresnysis, Lietuvos marionų provincijolas (mirė 1950-06-20, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse).

1935-04-02 Ožkasvilių k., Marijampolės raj. gimė Juozas Bernardas Tumas – dailininkas, pedagogas, literatas, ilgametis Marijampolės dailės m-klos vadovas, knygų autorius.

1925-04-(5-19) Rygiškių Jono gimnazijoje suruošta pirmoji kilnojama tapybos, grafikos ir skulptūros ekspozicija tapo vienu reikšmingiausių trečiojo dešimtmečio meno renginių provincijoje. Parodoje marijampoliečiai pamatė A. Žmuidzinavičiaus, A. Varno, K. Šimonio, P. Kalpoko, I. Šlapelio, P. Rimšos, J. Zikaro darbus.

1785-04-19 Lietuvos ir Lenkijos valdovas Stanislovas Augustas suteikė miesteliui 6 prekymečių per metus privilegiją.

1955-04-22 Svetlozelionoje, Tomsko sr. (Rusija) mirė **Jonas Pranas Aleksa** – valstybės ir visuomenės veikėjas, agronomas, sociologas, ekonomistas, profesorius, Žemės ūkio ministras, 1900 m. baigė Marijampolės gimnaziją (gimė 1879-12-25 Kumetiškių vienk., Janavo vlsč., Kalvarijos a. – 1990 m. perlaidotas Palangoje).

1895-04-23 Kalvarijoje, Marijampolės a. gimė **Jurgis Bobelis** – pulkininkas, visuomenės veikėjas, 1903-1908 mokėsi Marijampolėje (mirė 1954-03-28 Čikagoje, JAV).

1905-04-29 Katiliškių k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Albinas Katilius** – sportininkas, tenisininkas, baigė Rygiškių Jono gimnaziją, 1927 m. laimėjo pirmąsias Lietuvos lauko teniso pirmenybes, dirbo sporto administracinį darbą (mirė 1947-04-27 Konstancijoje, Vokietija).

1925-04-30 Marijampolėje gimė **Danutė Anonienė-Pajaujytė** – chemikė inžinierė, pirmoji moteris priimta į Amerikos parfumerininkų draugiją (American Society of Perfumers).

1985-05-08 Marijampolėje, Jono Basanavičiaus (tuomet Karolio Požėlos) aikštėje pradėjo veikti pirmieji fontanai.

Fontanai K. Požėlos (J. Basanavičiaus) aikštėje.
Fot. R. Linionis.

1925-05-10 pradėjo veikti Pavasario (nuo 1926 m. M. Valančiaus) liaudies universitetas.

1875-05-16 Ardžiauskų k., Marijampolės a. gimė **Vincas Bacevičius** – muzikas, pedagogas, chorvedys (mirė 1952-12-22 Kaune).

1805-05-17 Rygiškių k., Griškabūdžio par. gimė **Antanas Tatarė** – kunigas, švietėjas, rašytojas, vertėjas (mirė 1889-12-25).

2005-05-22 prie Marijampolės dramos teatro atidengtas stogastulpis, skirtas pirmą kartą, prieš 100 metų, Marijampolėje suvaidintai J. Vilkutaičio-Keturakio pjesei „Amerika partyje“.

1905-05-28 Marijampolėje įvyko pirmasis viešas lietuviškas vakaras, jame pirmą kartą suvaidinta J. Vilkutaičio-Keturakio pjesė „Amerika partyje“.

1905-05-28 Gaisrių k., Sasnavos vlsč., Marijampolės a. gimė **Otonas Edmundas Stanaitis** – matematikos mokslų daktaras, profesorius, 1925 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją (mirė 1997-05-05 Racine, JAV).

1845-06-04 Bukantės palivarke, netoli Šateikių k., Plungės vlsč. gimė **Žemaitė (Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė)** – rašytoja, 1921 m. grįžusi iš JAV apsigyveno Marijampolėje pas advokatą A. Bulotą (mirė 1921-12-07 Marijampolėje, palaidota senosiose Marijampolės kapinėse).

Prie Žemaitės kapo. Fot. nežinomas, apie 1939 m. Iš A. Cėplos kolekcijos.

Aleksandras Pavlovičius Romanovas
(Aleksandras I-asis) (1777 – 1825)

Petras Matulaitis
Lietuviškos spaudos draudimas 1864-1904
metais. – V., 2004. – P.279.

1825-06-16 Marijampolėje lankėsi caras Aleksandras I-asis. Sustoję pašte, po to „palengva vyko pas bažnyčios vartus, čia iš karietos išlipęs priėjo pabučiuoti kryžių ir kunigo ranką“.

1925-06-19 Naujienėlės k., Marijampolės raj. gimė **Sigitas Benjaminas Lasavickas** – dailininkas, architektas (mirė 1998-03-25 Vilniuje).

1865-06-29 Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Petras Matulaitis** – gydytojas, varpininkas, publicistas (mirė 190-06-08 Kotelničiuje, Viatkos gub., Rusija).

1925 m. liepos mėn. atidaryta Marijampolės geležinkelio stotis. 1923 m. stotį projektavo inžinierius Edmundas Frykas. Stoties pastatas turi didelę architektūrinę vertę. Kompozicijos ir stiliaus atžvilgiu pastatas išsiskiria originalumu tarp šios paskirties statinių Lietuvoje.

1915-07-09 Šiožiniuose, Utenos raj. gimė **Jonas Šiožinys** – poetas, prozininkas, 1938-1940 m. dirbo Marijampolės „Šaltinio“ redakcijoje (mirė 1987-07-18 Vilniuje).

1995-07-11 pašventinta, atkurta evangelikų liuteronų bažnyčia.

1990-07-25 Marijampolės mero potvarkiu miesto centrinei bibliotekai sugrąžinamas Petro Kriaučiūno vardas.

1900-08-08 Ožkabalių k., Vilkaviškio a. gimė **Juozas Mičiulis** – pedagogas, žurnalistas, vadovėlių autorius, mokėsi ir dirbo Marijampolės gimnazijoje, Alytuje organizavo Mokytojų seminariją, Marijampolės Mokytojų seminarijos direktorius (mirė 2003-04-02).

Atstatomas evangelikų liuteronų bažnyčios bokštas. Fot. R. Linionis, 1994 m.

Tauro apygardos štabo priesaika. Iš kairės: J. Pileckas-Brokas, Šarūnas, L. Taunys-Kovas, A. Ylius-Vilkas, A. Ratkelis-Oželis, Vytautas Gavėnas-Vampyras. Fot. iš: Marijampolė. Partizaninis Karas / J. Sajauskas, S. Sajauskas.— Kaunas, 2012.

1945-08-15, per Žolines, Skardupiuose (Marijampolės sav.) įkurta **Tauro partizanų apygarda**.

1875-08-24 Margių k., Paežerių vlsč. Vilkaviškio a. gimė **Juozas Rimša** – knygnešys (mirė 1970-12-24 Marijampolėje).

1895-08-26 Mažučių k., Vilkaviškio vlsč. gimė **Juzė Liuda Augustaitytė-Vaičiūnienė** – poetė, pedagogė, 1920-1938 dirbo Marijampolės gimnazijoje (mirė 1974-02-26 JAV).

2005-08-27 Marijampolės savivaldybė ir Rogožno (Rogozno) miesto savivaldybė (Lenkijos Respublika) pasirašė bendradarbiavimo sutartį.

Rgožno miesto herbas

Rgožno miestas iš paukščio skrydžio.

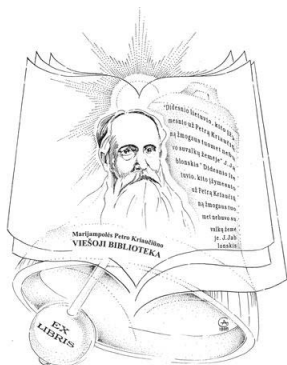
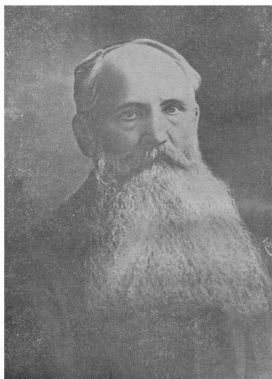
Fot. iš: <http://rogozno.wlkp.net.pl/.galeria/>

1945-09-27 Surgučių k., Marijampolės raj. gimė **Vidmantas Pranas Juronis** – gamtos mokslų daktaras, docentas, VDU Kauno botanikos sodo Introdukuotų augalų laboratorijos vedėjas, mokėsi Marijampolės žemės ūkio technikumė.

1915-09-01 Liepynų k., Kvietišio vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Vizbaras-Sūduvas** – prozininkas, Lietuvos kariuomenės karininkas, mokėsi Kvietišio pradinėje m-kloje, Rygiškių Jono gimnazijoje (mirė 2001-12-29 Druskininkuose, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse).

1885-09-15 Veiveriuose, Marijampolės a. gimė **Aleksandras Žilinskas** – teisininkas, Teisingumo ministras, visuomenės ir politikos veikėjas, tremtinys, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, 1919-01-09 – 1919-06-15 Marijampolės apskrities viršininkas, vėliau paskirtas Marijampolės tardytoju (mirė 1942 m. Archangelsko sr., Rusija).

1850-09-16 Papečių (Girėnų) k., Vištyčio vlsč. gimė **Petras Kriaučiūnas** – lietuvių tautinio atgimimo Sūduvoje pradininkas, knygnešys, pedagogas, teisėjas, mokėsi ir dėstė Marijampolės gimnazijoje (mirė 1916-01-20(7) Jaroslavlyje, Rusija).

Vyresnio amžiaus Petro Kriaučiūno portretas. Fot iš: Gustaitis, Motiejus. Petras Kriaučiūnas. -Kaunas; Marijampolė, 1926.

1995 m. dailininkė Geda Adomaitytė-
Jakubauskienė Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešajai bibliotekai sukūrė ekslibrisą. Iš MPKVB KF

1865-09-18 generalgubernatoriaus K. Kaufmano aplinkraščiu įsigaliojo tvarka, pagal kurią lietuviški leidiniai gali būti leidžiami tik kirilica, taip pat uždraustas spaudinių lotyniškais rašmenimis platinimas. Nuo 1865-10-05 Vidaus reikalų ministro P. Valujevo aplinkraščiu tokia tvarka įsigaliojo visoje Rusijos imperijoje.

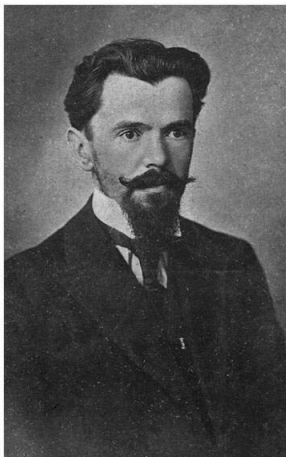
1910-09-29 Marijampolėje gimė **Isakas Vistaneckis (Isaak, Itzhak Vistinietzki)** – šachmatininkas, treneris, žurnalistas 1954, 1956, 1959 m. Lietuvos čempionas, 1970 m. emigravo į Izraelį (mirė 200-12-30 Tel Avive, Izraelis).

1885-10-01 Balbieriškis, Prienų raj. gimė **Mykolas Krupavičius** – prelatas, Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, Žemė ūkio ministras, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas, mokėsi Igliskėlių pradžios mokykloje, Veiverių mokytojų seminarijoje (mirė 1970-12-04 Čikagoje, JAV, 2006-09-23 perlaidotas Kaune, Paminklinės Kristaus Prisikėlimo bažnyčios šventoriuje).

Isakas Vistaneckis.

Fot. iš: <http://www.snipview.com/q/Isakas%>

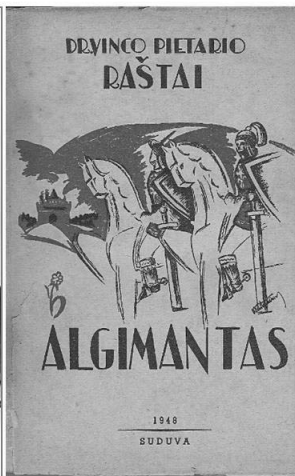
Mykolas Krupavičius

Fot. iš MPKVB KF.

Vincas Pietaris.

Fot. iš : www.santaka.info/?sidx=31973

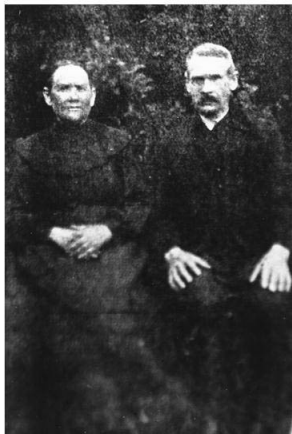

1850-10-09 Žiūrų-Gudelių k., Vilkaviškio raj. gimė **Vincas Pietaris** – gydytojas, rašytojas, pirmojo lietuviško istorinio romano „Algimantas“ autorius (mirė 1902-10-03, 2002 m. atidengtas paminklas-kenotafas senosiose Marijampolės kapinėse (skulptorius J. Narušis)).

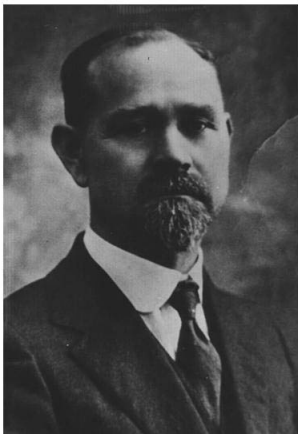
1915-10-06 Trakiškių k., Marijampolės a. gimė **Kazys Tamkevičius** – Lietuvos nusipelnęs artistas, režisierius, memuaristas, 1942-1949 m. dirbo Marijampolės teatre (mirė 2005-11-08).

1855-10-12 Suvalkų gub. gimė **Jurgis Lietuvninkas** – knygnešys, pašto vežėjas, priklausė „Sietyno“ draugijai, gyveno Marijampolėje (mirė 1917 m. Vilniuje, palaidojimo vieta nežinoma).

1845 m. Suvalkų gub. gimė **Petronėlė Lietuvninkienė** – „Sietyno“ draugijos knygnešė, gyveno Marijampolėje (mirė 1934-12-26 Marijampolėje).

J. Lietuvninkas ir P. Lietuvninkienė. Jų namai Marijampolėje buvo svarbi spaudos sandėliavimo ir paskirstymo vieta. Fot. iš: MPKVB Krašto fondo.

Vincas Šlekys.
Fot. iš: Lietuviškos spaudos draudimas 1864-1904 metais. – V., Lietuvos nacionalinis muziejus, 2004. – P. 243.

1870-10-19 Mokolų k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Vincas Šlekys** – tautinio sąjūdžio veikėjas, spaudos bendradarbis, vertėjas, publicistas, knygnešys, „Sietyno“ įkūrėjas, muziejininkas, tremtinys, mokėsi Marijampolės pradžios m-kloje ir gimnazijoje, Prasidėjęs „Sietyno“ bylai, norėdamas išvengti arešto, išvyko į JAV (mirė 1946-11-06 Nova Lialia, Rusija).

1915-10-27 Pasūduonės k., Marijampolės a. gimė **Vytautas Nešukaitis** – inžinierius elektromechanikas, technikos mokslų daktaras, docentas, mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje (mirė 1975 m. Kaune).

1935-11-10 Juodraščio k., Šilavoto vlsč., Marijampolės a. gimė **Bronislavas Kuzmickas** – filosofas, politinis veikėjas, Kovo 11-osios akto signataras.

1925-11-17 Kalevų k., Pakruojo raj. gimė **Petras Klebaris** – pedagogas, literatas, 2008-05-10 apdovanotas Marijampolės apskrities viršininko garbės ženklu.

1935-11-18 Skriaudučio k., Marijampolės a. gimė **Vytautas Vincentas Marazas** – gamtos mokslų daktaras, veterinarijos gydytojas, ichtiopatologas, mokėsi 1-oje vid. m-kloje (Rygiškių Jono gimnazija).

2005-11-24 Kraštotyros muziejuje atidaryta „Saulėračio“ meno galerija. Joje rengiamos Sūduvos krašto ir visos Lietuvos tautodailininkų bei įvairių sričių profesionalių menininkų darbų parodos, knygų pristatymai, kiti renginiai.

Marijampolės Kraštotyros muziejus. Vaido Baranausko fot., 2012 m.

1900-11-26 Gulbiniškių k., Vilkaviškio raj. gimė **Juozas Baltūsis** – nusipelnęs matematikos mokytojas, vadovėlių autorius, mokėsi ir dirbo Marijampolėje (mirė 1994-03-29 Marijampolėje).

1940-11-26 Baukų k., Radviliškio raj. gimė **Algis Rimas** – inžinierius mechanikas, visuomenės ir politikos veikėjas, 1990–1995 m. Marijampolės rajono savivaldybės tarybos pirmininkas, 1995–1997 m. Marijampolės apskrities valdytojas, nuo 2000 m. LR Seimo narys (mirė 2010-08-09, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse).

1905-11-28 Vidgirių k., Keturvalakių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Vincas Žilionis** – rašytojas, pedagogas, 1926 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1927 m. Marijampolės mokytojų kursų (mirė 1964-03-20 Kaune).

Sukilėlių vėliava

1830-11-29 Varšuvoje prasidėjo sukilimas, Marijampolė atsidūrė sukilėlių ir Rusijos kariuomenės aktyvių veiksmų zonoje. 1830 m. gruodžio mėnesį mieste ir apskrityje buvo suformuotas sukilėlių kariuomenės dalinys (apie 3800 karių), kuriam vadovavo Antanas Pušeta ir Karolis Šonas.

1865-12-01 Gaisrių k., Antanavo vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Motiejus Endziulaitis** – pedagogas, dirbo Marijampolėje, bendradarbiavo rengiant „Lietuvių kalbos žodyną“ (mirė 1934-06-30 Kaune).

Skulptorius Antanas Aleksandravičius savo dirbtuvėje, Marijampolėje.
Fot. Moisiejus Buhalteris, 1920 m. Iš: Marijampolės kraštotyros muziejaus fondų./www.limis.lt/.

1885-12-03 Gluosnių k., Alytaus raj. gimė **Antanas Aleksandravičius** – skulptorius, 1919-1922 dėstė piešimą ir lipdybą Marijampolės gimnazijoje, 1921 m. surengė personalinę parodą (mirė 1970-02-04 Kaune).

1905-12-05 (kitur 1905-11-27) Dr. K. Griniaus, J.D. Pavalkytė-Griniuvienės ir knygnešio Liudo Ciplijausko iniciatyva įsteigta kultūros ir švietimo draugija „**Šviesa**“ (ir Šviesos draugijos pradinė mokykla (veikė iki 1906 m.). 1911 m. „Šviesos“ draugija likviduota.

Šiame name Bažnyčios g. gyveno dr. K. Grinius.
Dabar čia įkurtas jo vardo memorialinis muziejus. Fot. iš: MPKVB krašto fondo.

Adomas Grinevičius (Jungtas), 1870 m.

1955-12-08 Kielionių k., Prienų raj. gimė **Marija Raižytė-Rutkauskienė** – prozininkė, pedagogė, redaktorė.

1845-12-23 Kirkiliavo k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Adomas Grinevičius (Jungtas)** – kunigas, knygnešys, draudžiamos spaudos platinimo organizatorius, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, dirbo vikaru Kalvarijoje (mirė 1933-12-21 (20) Kaune).

1940-12-28 Kaune gimė **Edvardas Dombrovickas** – žurnalistas, rašytojas, 1986-2007 m. Marijampolės apskrities laikraščio „Suvalkietis“ („Naujasis kelias“) redaktorius (mirė 2008-11-10 Marijampolėje, palaidotas naujose kapinėse).

1860-12-30 Kubilių k., Būblelių vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Jablonskis (Rygiškių Jonas)** – kalbininkas, Lietuvių bendrinės kalbos normintojas, knygnešys, mokėsi Marijampolės (Rygiškių Jono) gimnazijoje (mirė 1930-02-23 Kaune).

Paminklas J. Jablonskiui prie Rygiškių Jono gimnazijos. Atidengtas 1992 m., skulptorius P. Aleksandravičius, architektas V. Nasvytis. Fot. A. Marcinkevičius.

Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka

Informacijos skyrius

Tel. 8 343 50714, el. paštas lskinkiene@marvb.lt
Vytauto g. 20, LT-68298, Marijampolė